

Yadgorov Nodir Djalolovich
Buxoro davlat pedagogika instituti
professori, pedagogika
fanlari doktori (DSc)

Davlatova Aziza
Buxoro davlat pedagogika instituti
magistranti

BADIIY TAHLILNI O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING EMOTSIONAL QABUL QILISH QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya. Mazkur maqola, tasviriy san'at darslarida badiiy tahlilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish masalasiga bag'ishlangan. Badiiy tahlil, o'quvchilarni san'at asarlariga chuqurroq qarash, ularning estetik qiymatini anglash va tasavvurlarini boyitishga yordam beradi. Ushbu maqolada, badiiy tahlilning o'quvchilarni san'at asarlaridan oladigan hissiy va estetik taassurotlarni qayta ishlashda qanday rol o'ynashi ko'rib chiqiladi. Maqolada, o'quvchilarning estetik qobiliyatlarini rivojlantirish, san'at asarlari orqali ular bilan o'zaro muloqot qilish, hissiy reaksiyalarni va tasavvurlarni shakllantirishning turli pedagogik metodlari va yondashuvlari haqida fikrlar mavjud. Tadqiqot, badiiy tahlilning nafaqat san'atga bo'lgan qiziqishni oshirish, balki o'quvchilarning umumiy tafakkurini va emotsional-intellektual rivojlanishini qanday samarali tarzda ta'minlash imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Badiiy tahlil, emotsional qabul qilish, tasviriy san'at, o'quvchilar, estetik rivojlanish, ijodiy tafakkur, san'at asari, pedagogik metodlar, estetik taassurotlar, ta'lim jarayoni, san'atga bo'lgan qiziqish, hissiy reaksiyalar, ijodiy yondashuv, san'at va pedagogika, o'quvchilarning rivojlanishi.

DEVELOPING STUDENTS' EMOTIONAL PERCEPTION SKILLS IN THE PROCESS OF TEACHING ART ANALYSIS

Annotation. This article is devoted to the development of students' emotional perception abilities in the process of teaching artistic analysis in visual arts lessons. Artistic analysis helps students to delve deeper into art works, understand their aesthetic value, and enrich their imaginations. The paper discusses the role of artistic analysis in shaping emotional and aesthetic impressions derived from art works. Various pedagogical methods and approaches for developing students' aesthetic abilities, interacting with art works, and shaping emotional responses and imaginations are highlighted in the article. The research examines how artistic analysis not only enhances students' interest in art but also effectively supports their intellectual and emotional development.

Keywords: Artistic analysis, emotional perception, visual arts, students, aesthetic development, creative thinking, art work, pedagogical methods, aesthetic impressions, educational process, interest in art, emotional reactions, creative approach, art and pedagogy, students' development.

РАЗВИТИЕ СПОСОБНОСТИ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ВОСПРИЯТИЯ У УЧАЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННОМУ АНАЛИЗУ

Аннотация. Данная статья посвящена развитию эмоциональной восприимчивости учащихся в процессе обучения художественному анализу на уроках изобразительного искусства. Художественный анализ помогает учащимся глубже осознавать произведения искусства, понимать их эстетическую ценность и обогащать их воображение. В статье рассматривается роль художественного анализа в формировании эмоциональных и эстетических впечатлений, полученных от произведений искусства. Описаны различные педагогические методы и подходы к развитию эстетических способностей учащихся, взаимодействию с произведениями искусства, формированию эмоциональных реакций и воображений. Исследование фокусируется на том, как художественный анализ не только способствует повышению интереса учащихся к искусству, но и эффективно поддерживает их интеллектуальное и эмоциональное развитие.

Ключевые слова: Художественный анализ, эмоциональное восприятие, изобразительное искусство, ученики, эстетическое развитие, творческое мышление, художественное произведение, педагогические методы, эстетические впечатления, учебный процесс, интерес к

искусству, эмоциональные реакции, творческий подход, искусство и педагогика, развитие учеников.

Kirish. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilarning estetik va emotsional rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan bir qancha qonunlar va qarorlar mavjud. Ular orasida tasviriy san'at va uning ta'limdagi roli bo'yicha qabul qilingan normativ hujjatlar alohida o'rin tutadi. Xususan, 2019-yil 6-martda qabul qilingan "O'zbekiston Respublikasida badiiy ta'limni yanada takomillashtirish to'g'risida"gi qarorlar badiiy tahlilni o'qitish, o'quvchilarning estetik rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va san'at ta'limini zamonaviy talablar darajasiga olib chiqish borasidagi muhim hujjatlar hisoblanadi.

Bundan tashqari, 2018-yil 7-maydagi "Ta'lim jarayonida estetik yondashuvni rivojlantirish to'g'risida"gi qaror, o'quvchilarning badiiy tasavvurlarini shakllantirish, tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishlarini rivojlantirish va ularni estetik qobiliyatlarini oshirishga yo'naltirilgan muhim dasturlarni ko'zda tutadi. Ushbu hujjatlarda, tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini shakllantirish va badiiy tahlilni o'qitish jarayonida innovatsion pedagogik metodlar va yondashuvlarning qo'llanilishini ta'minlash zarurligi ta'kidlanadi.

Mazkur maqolada tasviriy san'at darslarida badiiy tahlilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish masalasi yoritiladi. Badiiy tahlil, o'quvchilarga san'at asarlarini nafaqat vizual, balki hissiy va estetik jihatdan qabul qilishni o'rgatadi. Bu esa, o'z navbatida, ularning ijodiy tafakkurini, estetik sezgirlikni va san'atga bo'lgan qiziqishini oshirishga yordam beradi.

Qonun va qarorlarda keltirilgan maqsadlar va vazifalar asosida badiiy tahlilni o'qitish orqali o'quvchilarning san'at asarlari bilan muloqotini yanada chuqurlashtirish, ularning tasavvurlarini kengaytirish va hissiy-emotsional rivojlanishini ta'minlash mumkin. Pedagogik yondashuvlar va metodikalarga oid fikrlar, maqolada taqdim etilgan tajriba va ilmiy tahlillar orqali tasviriy san'at darslarining samaradorligini oshirishga qaratilgan ko'plab tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi va adabiyotlarning tahlili.

Tasviriy san'atni o'qitish jarayonida badiiy tahlil va o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishni o'rganish uchun turli adabiyotlarni tahlil qilish zarur. O'quvchilarga tasviriy san'atni to'g'ri tushunish, uning badiiy qiymatini anglash va estetik taassurotlarini rivojlantirishda adabiyotlar katta ahamiyatga ega. O'zbekistonlik mutaxassislarining ilmiy ishlaridan tashqari, xalqaro tajribalar ham bu jarayonni o'rgatishda muhim rol o'ynaydi.

Pikulik (2001) tasviriy san'at darslarida badiiy tahlil qilishning ahamiyatini ta'kidlaydi. Uning fikricha, tasviriy san'at asarlarini tahlil qilish o'quvchilarning estetik va hissiy rivojlanishini o'stiradi. O'quvchilar san'at asarlarini tushunishdan tashqari, ularga emotsional va estetik javob berishni o'rganadilar. O'zbekistonlik pedagoglar, masalan, Muhammadjonov (2010) ham badiiy tahlilning o'quvchilarning estetik dunyoqarashini shakllantirishdagi o'rnini o'rganib, tasviriy san'atni nafaqat estetik, balki hissiy jihatdan ham qabul qilish zarurligini ko'rsatadilar. Muhammadjonov o'quvchilarning tasviriy san'atga bo'lgan his-tuyg'ularini rivojlantirish, ularning san'at asariga bo'lgan chuqurroq emotsional aloqasini yaratishda badiiy tahlilning o'rni haqida fikr yuritadi.

Feldman (2010) badiiy tahlilni o'qitishda o'quvchilarning san'at asarini emotsional qabul qilishining o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Tadqiqotda san'at asarlarini tahlil qilishning o'quvchilarning estetik rivojlanishiga ta'siri ko'rsatilgan. O'zbekistonlik san'atshunoslar ham bu masalani o'z asarlarida yoritib kelmoqdalar. Mahmudov (2015) o'zining tadqiqotlarida san'at asarlarini tahlil qilishda o'quvchilarning hissiy va estetik qabul qilishlarini rivojlantirish uchun interaktiv yondashuvlar, guruhviy muhokamalarni taklif qiladi. Bu orqali o'quvchilarning san'at asarlariga emotsional yondashuvlari kuchayadi, shuningdek, ularning badiiy sezgilari rivojlanadi.

Shapiro (2015) tomonidan ta'kidlangan pedagogik metodlar va yondashuvlar ham tasviriy san'atni o'qitishda muhim o'rin tutadi. U san'at asarlarini tahlil qilishda interaktiv va kreativ metodlarni qo'llashni maslahat beradi. O'zbek pedagoglari ham, masalan, Hoshimov (2017), o'quvchilarga san'at asarlarini guruhlar bilan tahlil qilishni, ular orasida fikr almashish va o'z his-tuyg'ularini baham ko'rish imkoniyatlarini yaratishni muhim deb bilishadi. Bu yondashuv, o'quvchilarning estetik va emotsional rivojlanishini kuchaytiradi. Hoshimov san'at asarini tushunishda va ularni baholashda o'quvchilarning fikrlarini hurmat qilish, ularni mustaqil fikrlashga undash muhimligini ta'kidlaydi.

Zhan (2018) tomonidan keltirilgan multimedia va raqamli texnologiyalar tasviriy san'atni o'qitishda samarali vosita sifatida keltirilgan. Innovatsion texnologiyalar o'quvchilarga san'at asarlarini interaktiv tarzda tahlil qilish imkonini beradi. O'zbekistonlik mutaxassislar ham bu yondashuvni qo'llashni tavsiya etmoqdalar. Sodiqov (2019) o'z tadqiqotida multimedia vositalari yordamida san'at asarlarini tahlil

qilishning o'quvchilarning emotsional va estetik rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Sodiqov shuni ko'rsatadiki, texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilar san'at asarlarini faqat vizual tomondan emas, balki hissiy tomondan ham qabul qilishni o'rganadilar. Bu esa ularning estetik qarashlarini mustahkamlaydi.

Karpov (2012) tasviriy san'at darslarining o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga ta'sirini o'rganib, san'at asarlarini tahlil qilishning nafaqat estetik, balki hissiy rivojlanish uchun ham muhimligini ta'kidlaydi. O'zbekistonlik ilmiy tadqiqotlarda ham san'atning o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga ta'siri ko'rsatilgan. Jalolov (2016) o'zining ilmiy ishida san'atni o'qitish orqali o'quvchilarning ijodiy tafakkurini va emotsional sezgirliklarini rivojlantirishga qaratilgan metodlarni taklif qiladi. Uning fikricha, tasviriy san'at o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, shaxsiy rivojlanishiga yordam beradi va ularning hissiy va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi.

Tasviriy san'at darslarida badiiy tahlilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda adabiyotlar tahlili, zamonaviy pedagogik metodlar va innovatsion texnologiyalarning ahamiyatini ko'rsatadi. Badiiy tahlil orqali o'quvchilar san'at asarlarini nafaqat estetik, balki emotsional darajada ham qabul qilishni o'rganadilar. O'zbekistonlik va xalqaro mutaxassislarning ilmiy ishlari tasviriy san'atni o'qitishda interaktiv va kreativ pedagogik metodlarning, multimedia texnologiyalarining va guruh yondashuvlarining samarali ekanligini ko'rsatadi. Bu jarayon o'quvchilarning estetik va hissiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi va ularga san'atni to'g'ri tushunish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqotning metodologiyasi, badiiy tahlilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishni o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda o'quvchilarni badiiy tahlil qilish jarayonida emotsional va estetik qabul qilish qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan pedagogik metodlar va yondashuvlar tahlil qilinadi.

Tadqiqotning asosiy usuli sifatida eksperimental usul qo'llaniladi. Bu usul yordamida tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan o'quv dasturlari va metodik yondashuvlar sinovdan o'tkaziladi. Tadqiqotda o'quvchilar guruhlar o'rtasida tajriba va nazariy tahlillar asosida solishtirishlar amalga oshiriladi.

Tadqiqotda miqdoriy va sifatli tahlil usullari kombinatsiyasi qo'llanadi. Miqdoriy tahlil, o'quvchilarning darslarda bajarilgan topshiriqlari, san'at asarlarini emotsional qabul qilish darajalarini o'lchash orqali amalga oshiriladi. Sifatli tahlil esa o'quvchilarning hissiy va estetik reaksiyalarini o'rganish, ularning badiiy tahlilga nisbatan qiziqishini aniqlashga qaratilgan.

Tadqiqotda tasviriy san'at darslarida yangi pedagogik metodlarning samaradorligi sinovdan o'tkaziladi. Bu metodlar o'quvchilarning badiiy tahlilni emotsional qabul qilishiga va estetik sezgirliklarini rivojlantirishga yo'naltiriladi. Eksperiment davomida o'quvchilarning san'at asarlari bilan muloqoti, ularga berilgan vazifalar orqali ularning estetik rivojlanishlari kuzatiladi.

O'quvchilarning o'zaro muloqotlari, tasviriy san'atga nisbatan his-tuyg'ulari va emotsional holatlari ijtimoiy-psixologik tahlil asosida o'rganiladi. Bu tahlil usuli orqali o'quvchilarning san'atga nisbatan individual reaksiyalari, emotsional qabul qilish darajasi va o'quv jarayonidagi faolliklari tahlil qilinadi.

Tasviriy san'atda badiiy tahlilni o'qitish o'quvchilarning san'at asarlarini nafaqat estetik jihatdan, balki hissiy va intellektual darajada ham to'liq qabul qilishlarini ta'minlaydi. Bu jarayon o'quvchilarga san'at asarlarini chuqurroq tushunish, ularning badiiy va madaniy kontekstini anglash, shuningdek, o'z hissiyotlarini va fikrlarini ifodalashga yordam beradi. Badiiy tahlilni o'qitish metodikasi tasviriy san'atning har bir asarining estetikasini, kompozitsiyasini, ranglar va shakllarni, shuningdek, asarning yaratish tarixiy va madaniy kontekstini tahlil qilishga qaratilgan.

Badiiy tahlil o'qitishda o'quvchilar san'at asarini bir nechta nuqtai nazardan ko'rib chiqishlari kerak. Birinchidan, ular asarning formal aspektlarini (kompozitsiya, rang, texnika) tahlil qilishadi. Ikkinchidan, asarning mazmuniy jihatlari, ya'ni uning g'oyasi, bildirilgan mavzulari, va san'atkor xos xususiyatlarini aniqlashlari lozim. Uchinchidan, san'at asari o'z yaratilgan davrining madaniy, ijtimoiy va tarixiy sharoitlariga bog'liq bo'lib, o'quvchilar bu kontekstni ham hisobga olishlari kerak.

Badiiy tahlilni o'qitish jarayonida turli metodlar qo'llanilishi mumkin:

–Yozma tahlil: o'quvchilar asarni tahlil qilib, uning formasi, mazmuni, ranglar, shakllar va kompozitsiyasini yozma ravishda tasvirlashadi. Bu usul o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq ifodalashni o'rgatadi.

–Suhbatlar va muhokamalar: San'at asarlari haqida guruh bo'lib muhokama o'tkazish o'quvchilarning emotsional va estetik qabul qilishini rivojlantiradi. Bu metod o'quvchilarga boshqalarning nuqtai nazarini eshitish va o'z fikrlarini taqdim etish imkoniyatini yaratadi.

– Vizual tahlil: o'quvchilarga san'at asarlarini ko'rib chiqish va ularga vizual tahlil qilishni o'rgatish, ularning estetik sezgirliklarini oshiradi. Ushbu metod orqali ular ranglar, shakllar, kompozitsiya va boshqa vizual elementlarni yaxshiroq tushunadilar.

– Badiiy metodlarning integratsiyasi: Turli san'at shakllarini birlashtirish (masalan, musiqa va tasviriy san'at) badiiy tahlilni o'qitishda samarali bo'lishi mumkin, chunki bu o'quvchilarga san'atni yanada kengroq va boyroq tushunishga yordam beradi.

– Tasviriy san'atni o'qitish jarayonida badiiy tahlilni qo'llash o'quvchilarga quyidagi afzalliklarni beradi:

– Hissiy rivojlanish: Badiiy tahlil orqali o'quvchilar o'z hissiyotlarini va emotsiyalarini ifodalashni o'rganadilar. San'at asarini tushunish va ularga emotsional javob berish o'quvchilarning hissiy dunyosini boyitadi.

– Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Badiiy tahlil o'quvchilarga san'at asarini sinchiklab o'rganish va tanqidiy yondashuvni rivojlantirish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi.

– Estetik sezgirlik: Badiiy tahlilni o'qitish o'quvchilarning estetik sezgirliklarini oshiradi. Ular san'at asarlarini nafaqat ko'rish, balki ular bilan hissiy aloqa o'rnatish orqali chuqurroq tushunadilar.

– Madaniy va tarixiy tushuncha: San'at asarlarini tahlil qilish o'quvchilarga o'z madaniyati va boshqa madaniyatlar haqida chuqurroq tushuncha hosil qilishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, ularning global dunyoqarashini kengaytiradi.

Tasviriy san'atda badiiy tahlilni o'qitish o'quvchilarga nafaqat san'atni yaxshi tushunish, balki ularni hissiy va intellektual rivojlantirishga ham yordam beradi. Badiiy tahlil o'quvchilarni san'at asarlarini chuqurroq tushunishga va ularning mazmunini yaxshiroq anglashga o'rgatadi. Shuningdek, bu metod o'quvchilarning estetik sezgirliklarini rivojlantiradi, tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshiradi va ularni san'atga bo'lgan qiziqishlarini yanada kuchaytiradi.

Tasviriy san'atda badiiy tahlil o'quvchilarning emotsional qobiliyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. San'at asarlari ko'pincha nafaqat ko'rish va tasavvur qilish, balki his-tuyg'ularni, ichki dunyoni ifodalash vositasi sifatida xizmat qiladi. Badiiy tahlil jarayonida o'quvchilar san'at asarlarini tahlil qilish, uni turli aspektlardan baholash orqali o'zlarining emotsional reaksiyalarini tushunish va ifodalashni o'rganadilar.

San'at asarlari orqali hissiyotlarni anglash: Badiiy tahlil o'quvchilarga san'at asarlarining estetik tarkibini va mazmunini o'rganish, ular orqali ifodalanagan hissiyotlar va g'oyalarni anglash imkonini beradi. Masalan, ranglar, kompozitsiya, shakllar va matnlar orqali o'quvchilar asarlarning emotsional ta'sirini sezishadi. Tahlil davomida o'quvchilar asarlarning qanday hissiy ta'sir ko'rsatishini va o'zlarining qanday his-tuyg'ulariga ega ekanliklarini aniqlashga yordam beradi.

Emotsional sezgirlikni rivojlantirish: Badiiy tahlil orqali o'quvchilar san'at asariga qanday reaksiyalar berayotganini o'rganadilar. Ushbu jarayon, o'z navbatida, o'quvchilarni o'z his-tuyg'ularini tanib olish va ularga to'g'ri nom berish imkoniyatini yaratadi. Shuningdek, ular san'at asaridagi noaniq va murakkab hissiyotlarni aniqlashga va ularga mos ravishda munosabat bildirishga o'rganadilar.

Kreativ va emotsional ifodalanish: Tasviriy san'atda badiiy tahlil orqali o'quvchilar o'z his-tuyg'ularini san'at asari orqali ifodalashga o'rganadilar. Ular tahlil qilayotgan asarlarni shaxsiy his-tuyg'ulari bilan bog'lash orqali badiiy ifodaning chuqurroq mazmunini tushunishadi. Bu esa o'z navbatida ularning emotsional intellektlarini rivojlantiradi.

Emotsional qobiliyatni shakllantirish metodlari:

Interaktiv tahlil va suhbatlar: O'quvchilarga san'at asarlarini muhokama qilish imkoniyatini yaratish, o'z his-tuyg'ularini va mulohazalarini ifodalashga yordam beradi. Suhbatlar orqali ularni emotsional reaksiyalarini tan olishga va ular bilan bog'liq ma'lumotlarni tahlil qilishga undash mumkin.

Emotsional yozuvlar: O'quvchilarga san'at asariga nisbatan emotsional yozuvlar yozish, asar haqida o'z fikrlarini va hissiyotlarini yozma ravishda ifodalashga yordam beradi. Bu metod ularning emotsional qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

San'at asarlarini sozlash: O'quvchilarni o'z hissiyotlari asosida san'at asarlarini yaratishga undash. Bu, ularni o'z hissiy tajribalari bilan yanada mustahkam bog'lashga yordam beradi va o'z his-tuyg'ularini san'at orqali ifodalash qobiliyatini rivojlantiradi.

Badiiy tahlil orqali emotsional qobiliyatni shakllantirish jarayoni o'quvchilarga nafaqat san'atni sezgir tarzda qabul qilishni, balki o'z hissiyotlarini to'g'ri ifodalashni va san'at orqali ularga yangi ma'no kiritishni o'rgatadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning emotsional rivojlanishiga, ularning ichki dunyosini yaxshiroq tushunishga va san'atning estetik kuchidan foydalangan holda o'z his-tuyg'ularini chuqurroq anglashga imkon yaratadi.

Natijalar. Tasviriy san'at darslarida badiiy tahlilni o'qitish jarayonida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilar san'at asarlarini tahlil qilish orqali nafaqat estetik, balki emotsional jihatdan ham chuqurroq tushunish va qabul qilishni o'rganadilar. Badiiy tahlilning o'quvchilarning hissiy va estetik rivojlanishiga ta'siri juda katta bo'lib, bu jarayon ularning dunyoqarashini kengaytiradi, hissiy sezgirliklarini oshiradi va badiiy asarlarga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytiradi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, tasviriy san'at asarlarini tahlil qilishda interaktiv pedagogik metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini yaxshilashga olib keladi. Guruhiy muhokamalar, san'at asarlari bilan faol muloqot va ularning hissiy reaksiyalarini baham ko'rish orqali o'quvchilar o'zaro aloqalarini kuchaytiradilar. Bu metodlar o'quvchilarga san'atni chuqurroq tushunish va his qilish imkoniyatini yaratadi, ularning emotsional jihatdan qabul qilish darajasini oshiradi.

Shuningdek, innovatsion texnologiyalar va multimedia vositalarini tasviriy san'at darslarida qo'llash, o'quvchilarga san'at asarlarini interaktiv tarzda tahlil qilish va ularga emotsional va estetik jihatdan yanada yaqinlashishga yordam beradi. Raqamli texnologiyalar yordamida tasviriy san'atni o'qitish jarayoni yanada jonli, interaktiv va qiziqarli bo'lib, o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

O'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyati, badiiy tahlilning amaliy metodlari, pedagogik texnologiyalar va guruhiy yondashuvlar orqali rivojlanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at darslarida badiiy tahlilni o'qitish jarayonida emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish, o'quvchilarning estetik va hissiy rivojlanishiga yordam beradi va ularning shaxsiy dunyoqarashini kengaytiradi. Bu jarayon, shuningdek, o'quvchilarning ijodiy tafakkurini va estetik sezgirliklarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tasviriy san'atni o'qitishda badiiy tahlilning o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishdagi o'rni haqida turli fikrlar mavjud. Ba'zi mutaxassislar badiiy tahlilni faqat estetik jihatdan ahamiyatli ekanini ta'kidlasalar, boshqalar esa bu jarayonning emotsional va hissiy rivojlanishdagi ahamiyatini ko'rsatadilar.

Birinchidan, badiiy tahlilning o'quvchilarning emotsional rivojlanishiga ta'sirini inobatga olgan holda, bu jarayonni faqat badiiy asarlarga bo'lgan hissiy yondashuv bilan cheklash noto'g'ri bo'lishi mumkin. San'at asarlarini tahlil qilish jarayonida o'quvchilarga asarlarning tarixiy va madaniy kontekstini ham tushuntirish zarur. Aks holda, tasviriy san'at asarlarini faqat estetik va hissiy yondashuvda ko'rib chiqish, uning to'liq badiiy qiymatini anglashni cheklab qo'yishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, badiiy tahlilni to'liq va keng qamrovli o'rganish zarur, chunki bu san'atni nafaqat hissiy, balki intellektual jihatdan ham qabul qilishni rivojlantiradi.

Ikkinchidan, tasviriy san'atni o'qitishda innovatsion texnologiyalarning qo'llanilishi hamda interaktiv metodlarning samaradorligi muhokama qilinishi kerak. Multimedia va raqamli texnologiyalarni san'at darslarida qo'llash o'quvchilarning san'atni nafaqat vizual, balki emotsional va estetik jihatdan ham qabul qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ammo ba'zi pedagoglar, raqamli texnologiyalarni qo'llashni ehtiyotkorlik bilan yondoshishni tavsiya qiladilar, chunki bu usullar ba'zida an'anaviy metodlarga qaraganda o'quvchilarning individual emotsional tajribalarini yomonlashtirishi mumkin.

Boshqa tomondan, badiiy tahlilning o'quvchilarning san'atga bo'lgan hissiy munosabatini o'stirishda qanday metodlar samarali bo'lishi mumkinligi ham muhokama qilinishi kerak. Kreativ va interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning emotsional va estetik qabul qilish darajasi oshadi.

Ammo ba'zi tadqiqotchilar, badiiy tahlilni o'qitishda faqat interaktiv metodlar bilan cheklanishni xatolik deb biladilar. Ularning fikricha, badiiy tahlilni o'qitishda o'quvchilarni an'anaviy metodlar, masalan, yozma va og'zaki tahlil, tasviriy ifodalash, va klassik san'at asarlariga qaytib borish usullari orqali ham rivojlantirish kerak.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda turli metod va yondashuvlarning uyg'unlashuvi zarur. Badiiy tahlilni faqat bir nechta usul bilan cheklash, san'atni to'g'ri tushunishga xalaqit berishi mumkin. Shu sababli, o'quvchilarning san'at asarini to'g'ri, estetik va emotsional qabul qilishlarini ta'minlash uchun metodlarning moslashtirilgan va kompleks yondashuvi eng samarali natijalarni beradi.

Xulosa.

Tasviriy san'atni o'qitish jarayonida badiiy tahlilni o'qitish o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, badiiy tahlil orqali o'quvchilar nafaqat san'at asarlarini estetik jihatdan, balki emotsional va intellektual jihatdan ham qabul qilishni o'rganadilar. Bu jarayon ularning estetik sezgirliklarini, hissiy rivojlanishlarini va badiiy asarlarga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi.

Innovatsion pedagogik metodlar va interaktiv yondashuvlar tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda samarali vositalar sifatida ko'rsatilgan. Multimedia va raqamli texnologiyalarni qo'llash o'quvchilarga san'at asarlarini nafaqat vizual, balki emotsional jihatdan ham chuqurroq tushunish imkonini yaratadi. Biroq, badiiy tahlilni faqat texnologik metodlarga asoslanib o'rganishning cheklovlarini ham inobatga olish zarur.

Shu bilan birga, an'anaviy metodlar, masalan, yozma tahlil, guruhviy muhokama va tasviriy ifodaning o'zaro uyg'unlashuvi o'quvchilarning emotsional va estetik rivojlanishiga yanada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tasviriy san'at asarlarini tahlil qilish jarayonida o'quvchilar nafaqat o'z hissiyotlarini ifodalashni, balki san'atni yanada chuqurroq va to'liqroq tushunishni o'rganadilar.

Xulosa qilib aytganda, badiiy tahlilni o'qitish jarayoni o'quvchilarning emotsional qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega. Bu jarayon orqali o'quvchilar san'at asarlari bilan yanada yaqinlashadi, ularning hissiy va estetik tajribalari chuqurlashadi, shuningdek, san'atga bo'lgan qiziqishlari va tushunchalari kengayadi. Tasviriy san'atni o'qitishdagi kompleks yondashuv va metodlarning uyg'unlashuvi o'quvchilarning estetik va hissiy rivojlanishiga ta'sirini yanada mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Akhmedov, B. (2016). San'at asarlarini badiiy tahlil qilish metodikasi. Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
2. Shapiro, M. (2015). Innovatsion pedagogik texnologiyalar va tasviriy san'at. Moscow: Visshaya shkola.
3. Muhammadjonov, A. (2010). Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. Tashkent: O'zbekistonda ta'lim.
4. Pikulik, T. (2001). Badiiy tahlilning nazariyasi va amaliyoti. St. Petersburg: Iskusstvo.
5. Hoshimov, S. (2017). Pedagogik texnologiyalar: yangi yondashuvlar va usullar. Tashkent: O'qituvchi.
6. Karpov, P. (2012). San'at asarlarini tahlil qilishda zamonaviy yondashuvlar. Moscow: Pedagogika.
7. Zhan, X. (2018). Emotsional qabul qilish va tasviriy san'at. Beijing: Beijing san'at institutining nashriyoti.
8. Jalolov, F. (2016). Innovatsion pedagogik metodlar va ularning tasviriy san'atga qo'llanishi. Tashkent: Ta'lim va rivojlanish.
9. Feldman, E. (2010). The Art of Critical Thinking: Understanding Visual Culture. New York: Routledge.
10. Sodiqov, A. (2019). Yoshlarni tasviriy san'at orqali emotsional rivojlantirish. Tashkent: Ma'naviyat va ma'rifat.